

Den Země a Vavrouškovo "desatero"

22. 4. jsme oslavili spolu s lidmi na celém světě zvláštní svátek, Den Země. Poprvé ho slavili v USA r. 1970. Jeho smyslem je zamyslet se nad současností a zejména budoucností naší planety.

Připomněli jsme si při té příležitosti ještě jedno velmi smutné výročí. Uplynuly 2 roky od tragické smrti Josefa Vavrouška, prvního i posledního federálního ministra životního prostředí, který zahynul se svou dcerou v Roháčích.

Proč toto spojení? Byl to právě Josef Vavroušek, který se nejen zamýšlel, ale i aktivně prosazoval myšlenky *trvale udržitelného rozvoje*. Byl to on, který si tento mezinárodní pojem ještě upravil na zásady *trvale udržitelného života*. Založil společnost stejného jména. Vytvořil pojem *ekologie člověka*. Vytvořil doma i v zahraničí nejrůznější aktivity s vědomím, že už nestačí jen pouhá ochrana životního prostředí, ale aktivní prosazování koncepce trvale udržitelného života, mající řadu dimenzí a aspektů. Je skoro symbolické, že své myšlenky a zásady shrnul do deseti bodů a vytvořil tak vlastně nové "desatero" lidstva. K tomu jen malou poznámku, že v mnohém je možné nalézt ne nepodstatnou shodu s Desaterem biblickým.

1. Vztah člověka k přírodě. Nechápat přírodu jako bezedný zdroj surovin a úložiště odpadů, ale pěstovat sounáležitost s přírodou, úctu k životu i k přírodě jako celku.

2. Vztah lidského jedince ke společnosti. Odmítat jednostranný individualismus a opačně kolektivismus, klást důraz na vyváženost soutěživosti a spolupráce ve jménu společných hodnot.

3. Vztah člověka k dějinám. Poučít se z dějin, že pokrok znamená víc než pouhý kvantitativní růst, přičemž Vavrouškova alternativa není stagnace, ale kvalitní rozvoj lidského života.

4. Vztah ke smyslu vlastního života, kde proti konzumnímu způsobu

bu života staví ideu uvědomělé skromnosti a důraz na kvalitu života.

5. Vztah ke svobodě a odpovědnosti, kde proti jednostrannému důrazu na "práva a nároky" zdůrazňuje nedělitelnost práv a odpovědnosti.

6. Vztah k úrovni vlastního poznání, který varuje před přeceňováním našich znalostí ("pýcha rozumu") a vyzývá k opatrnosti při všech zásadách, ať do přírody či společnosti.

7. Vztah k vlastnímu životu, tj. neškodit svým jednáním a způsobem života sám sobě, svému zdraví, obnovit u lidstva "puď sebezáchovy".

8. Vztah k budoucím generacím – aby naše současná činnost neměla dlouhodobé či dokonce nevratné ne-

gativní důsledky pro příští generaci.

9. Vztah k odlišným názorům a civilizacím, vzájemná tolerance je naprosto nezbytná, nemá-li lidstvo skončit s bojem všech proti všem.

10. Vztah k věcem společným, poukazující na nebezpečí lhotejnosti ke všemu mimo úzce osobních zájmů. Právě lhotejnost otevírá cestu všem, kdo kořistí, vládnu a ničí. Záchrana Země a lidstva vyžaduje občanskou angažovanost.

Český filozof Erazim Kohák, dlouholetý emigrant a nyní profesor na Universitě Karlově v Praze, je přesvědčen, že "... *Josef Vavroušek vypracoval schéma pro záchranu Země a lidstva, kterým se může ekologické úsilí řídit hluboko do nadcházejícího století.*"

Jaroslav Zahálka

Výměna informací v REC pre krajiny strednej a východnej Európy

Regionálne environmentálne centrum pre krajiny strednej a východnej Európy (REC) je nezávislá, nezisková medzinárodná organizácia, ktorej cieľom je pomáhať pri riešení environmentálnych problémov v regióne strednej a východnej Európy (SVE). Poskytuje množstvo programov, ktoré zabezpečujú vzájomnú spoluprácu mimovládnych organizácií, vládneho sektora, podnikateľského sektora a iných organizácií. Umožňuje voľnú výmenu informácií a pomáha účasti verejnosti v environmentálnom rozhodovacom procese.

Cieľom oddelenia REC pre poskytovanie a výmenu informácií je zabezpečiť prístup verejnosti k environmentálnym informáciám a pomáhať pri vytváraní siete environmentálnych organizácií. Až do politických zmien v 90. rokoch bol prístup verejnosti k informáciám veľmi zložitý alebo dokonca nemožný. Vládne štruk-

túry v tomto európskom regióne striktno určovali, ktoré informácie môžu byť prístupné a komu. Cieľom REC je v spolupráci s ostatnými organizáciami v regióne zbierať a sprístupňovať dôležité environmentálne informácie čo najširšiemu spektru záujemcov. Tým REC prispieva k zainteresovaniu verejnosti do rozhodovacích environmentálnych procesov, ako aj k spolupráci medzi sektormi. V širších súvislostiach takto posilňuje aj demokratizačný proces a prispieva k zlepšeniu stavu životného prostredia.

V záujme plnenia stanoveného cieľa poskytuje REC viaceré informačné služby určené predovšetkým environmentálnym organizáciám. Konkrétne tieto služby predstavujú knižnice s množstvom zväzkov publikácií, informačno-výmenný servis, ponuka environmentálnych databáz na Internete a publikácií o kľúčových ekologických oblastiach, ako aj diskusný priestor na

báze e-mailu (tzv. diskusné fórum). Štvrťročne publikovaný magazín REC *The Bulletin* oboznamuje čitateľov nielen s informáciami z environmentálnej oblasti v regióne.

Tok informácií je jednou zo základných aktivít REC, v ktorej chce naďalej pokračovať. Poskytuje aj finančné zdroje na riešenie projektov, environmentálny manažment, informácie o kontaktných adresách expertov, ako aj o stave životného prostredia. Spektrum žiadateľov o informácie je dosť široké. Sú to aktivisti mimovládnych organizácií, vládni úradníci a účastníci rozhodovacích konaní, podnikateľský sektor, akademické inštitúcie, médiá a iné. Oddelenie REC pre poskytovanie a výmenu informácií je schopné za menej ako 5 pracovných dní zabezpečiť v priemere 80 % odpovedí na požiadavky o informácie aj o novinách samotného REC.

REC poskytne ročne odpovede približne na 700 požiadaviek o informácie z oblasti životného prostredia. Informácie sú väčšinou v anglickom jazyku, čo zabezpečuje využitie týchto informačných zdrojov aj záujemcom mimo regiónu SVĚ. Oddelenie REC pre poskytovanie a výmenu informácií ale neustále vytvára nové zdroje informácií. Jednou z posledných publikácií REC je *Zoznam sponzorov* (Directory of Funding Sources) mimovládnych organizácií, ktorý obsahuje najdôležitejšie údaje o viac než 100 organizáciách poskytujúcich finančnú podporu na environmentálne projekty a programy. Vo februári 1997 bola sprístupnená databáza s viac ako 1000 environmentálnymi expertmi z regiónu SVE.

Každoročne sa aktualizuje zoznam *Vláda a životné prostredie* (Government and Environment), ktorý ponúka kľúčové informácie o kontaktoch na ministerstvách životného prostredia a ostatných ministerstvách v 13 krajinách regiónu SVE. *Zoznam mimovládnych environmentálnych or-*

ganizácií, ktorý bude aktualizovaný v tomto roku a *Zoznam podnikateľského sektora* dopĺňajú túto zbierku elektronických i knižne vydaných zdrojov informácií REC. Rovnako aj ďalšie publikácie, ako napríklad *Približovanie k environmentálnej legislatíve EÚ* a *Strategické environmentálne problémy, Za hranicami*, poradenstvo pre občanov a pod., sú často využívanými zdrojmi informácií.

Okrem týchto informačných zdrojov zohráva stále dôležitejšiu úlohu pri aktivitách REC Internet. Vlastná stránka REC (The REC Home Page), na adrese <http://www.rec.org/>, dáva širokému spektru záujemcov možnosť dozvedieť sa o aktivitách REC. Používatelia Internetu sa môžu dozvedieť aj o najnovšom vydaní Bulletinu REC a môžu si prehliadnuť niektoré databázy, ktoré sú priamo prístupné nepretržite. Expert REC na využívanie Inertnetu vytvoril *Envirozoznam* (EnviroDirectory), ktorý ponúka databázu viac ako 500 lokalít na Internete, kde možno získať ďalšie environmentálne informácie. Na získanie špecifických informácií o regióne strednej a východnej Európy je veľmi vhodné využiť služby programu Enviro-Phantom vyvinutého v REC. EnviroPhantom je tzv. *Yahoo-like search/index* robot, ktorý vyhľadáva tie miesta na Internete, ktoré sa týkajú životného prostredia v tomto regióne. Táto služba je dostupná na adrese <http://phantom.rec.org/>. Na stránkach Internetu možno nájsť široký výber publikácií REC (všetky v plnom znení), a tak sa nemožno čudovať, že stránka REC sa využíva asi 80 000-krát za mesiac.

V súčasnosti, samozrejme, ešte nemajú všetky organizácie prístup k Internetu, avšak e-mail využívajú čoraz viac. Mnoho mimovládnych organizácií v rámci lokálneho grantového programu REC dostalo finančnú podporu na zakúpenie počítačového vybavenia a modemov. Dnes už mnohé z nich môžu medzi sebou elektronicky komunikovať, prihlásiť sa na diskusné zoz-

namy, ako je napríklad ENVCEE-L (Environmental Issues in Central and Eastern Europe) podporený REC, alebo zaviesť údaje zo základného počítača do inej krajiny s využitím špeciálnej služby *File Trans Protocol*. Niektoré MVO v regióne dokonca vytvorili už vlastnú sieť na výmenu informácií, existuje český *Econnet*, *Strawbery Net* v Rumunsku alebo *Green Spider Net* v Maďarsku *Change Net* a *SEPS* v SR. Takéto siete zabezpečujú mimovládnym organizáciám nielen využívanie e-mailu, ale aj služby *Bulletin board*, dokonca aj prístup k informáciám v *Internete*. Niektoré MVO si vytvorili s čiastočnou podporou REC aj samostatnú web stránku. "Web je vynikajúci spôsob, ako poslať svoj odkaz do sveta," povedal Rossen Roussev, expert REC.

Aké konkrétne zdroje informácií možno získať z REC?

Knižnica REC ponúka vyše 6000 knižných titulov a brožúr o stave životného prostredia v regióne, environmentálnom manažmente a oblasti environmentálnej politiky, o ekologickej výchove, finančných zdrojoch a legislatíve. Zbierka niekoľkých desiatok kompaktných diskov poskytuje prístup k informáciám o čistých technológiách, nebezpečných materiáloch a k ostatnej literatúre o životnom prostredí. Periodická tlač, videokazety a diskusný priestor sú dôležitými prostriedkami na tak veľmi potrebné zvýšenie ekologického povedomia a účasti verejnosti v rozhodovacom procese v oblasti životného prostredia a sú voľne dostupné environmentálnym organizáciám v regióne SVE.

Jerome Simpson
preklad Vladimír Hudek

